

Перспективи розвитку судово-експертної діяльності

Михайло Целуйко

кандидат юридичних наук, доцент, начальник Чернігівського територіального управління Державної судової адміністрації Вищої ради правосуддя, м. Чернігів, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9689-4445>, e-mail: chernihiv@kndise.gov.ua

Олена Усенко

кандидат юридичних наук, завідувач Чернігівського відділення Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України, м. Чернігів, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0534-5422>, e-mail: chernihiv@kndise.gov.ua

Розглянуто основні напрями розвитку судово-експертної діяльності в Україні та закордоном. Проаналізовано міжнародний досвід організації судової експертизи на прикладі восьми країн. Особливу увагу приділено впровадженню новітніх технологій у судову експертизу, стандартизації експертних методик, а також впливу воєнного стану на роботу судових експертів. Окреслено перспективи розвитку цієї сфери, зокрема інтегрування України в європейський правовий простір і необхідність реформування судово-експертних установ відповідно до міжнародних стандартів.

Ключові слова: *судова експертиза; криміналістика; міжнародний досвід; судово-експертна діяльність; правосуддя; стандартизація; цифрові технології; судова реформа.*

Prospects for the Development of Forensic Expert Activity

Mykhailo Tseluyko, Olena Usenko

The article examines the main directions for the development of forensic expert activity in Ukraine and abroad. The international experience in forensic examination organization is analyzed based on the example of eight countries. Particular attention is paid to the introduction of modern technologies in forensic examination, the standardization of expert methodologies, and the impact of martial law on the work of forensic experts. The prospects for the development of this field are identified, including Ukraine's integration into the European legal space and the need to reform forensic expert institutions in accordance with international standards.

Keywords: *forensic examination; criminology; international experience; forensic expert activity; justice; standardization; digital technologies; judicial reform.*

Судово-експертна діяльність в Україні є невід'ємною складовою правосуддя, забезпечуючи об'єктивність й наукову обґрунтованість судових рішень. З огляду на стрімкий розвиток технологій і суспільні зміни, ця сфера стикається з новими викликами та має перспективи розвитку.

Сучасний стан судово-експертної діяльності потребує як удосконален-

ня наявних методик, так і вироблення нових підходів до проведення експертиз. Зокрема, зростає потреба у впровадженні нових видів експертиз, які відповідають сучасним викликам і технологічним змінам.

З огляду на швидкий розвиток інформаційних технологій, комп'ютерно-технічна експертиза набуває особливого значення. Зловмисники

активно послуговуються новітніми технології у протиправній діяльності, що потребує від судових експертів постійного підвищення кваліфікації та обізнаності у сфері *IT*. Регулярне навчання та обмін досвідом з міжнародними колегами сприяють підвищенню ефективності таких експертиз [1].

Воєнний стан в Україні суттєво вплинув на роботу судових експертів. Збільшення навантаження, необхідність оцінювати збитки й адаптуватися до нових умов роботи стали серйозними викликами для фахівців. У цих умовах необхідні нові методи та підходи до проведення експертиз, а також забезпечення праці експертів і забезпечення їхнього доступу до необхідних ресурсів. Розвиток судово-експертної діяльності в Україні неможливий без активної міжнародної співпраці. Вивчення та впровадження міжнародного досвіду, гармонізація національного законодавства з європейськими стандартами сприяють підвищенню якості експертиз і довіри до них на міжнародному рівні [2].

Уніфікація та стандартизація методик проведення експертиз є важливими напрямками розвитку. Запровадження єдиних стандартів дасть змогу забезпечити високу якість і правову сумісність результатів експертиз, що особливо важливо в умовах міжнародної співпраці й інтегрування в європейський правовий простір.

Тобто судово-експертна діяльність є ключовим елементом правової системи, забезпечуючи об'єктивність і наукову обґрунтованість судових рішень.

Розглянемо міжнародний досвід організації та функціонування судово-

во-експертної діяльності на прикладі кількох країн.

У Великій Британії експертно-криміналістична служба (англ. *The Forensic Science Service, FSS*) діє у структурі Міністерства внутрішніх справ. *FSS* є важливим органом у роботі британської поліції з розслідування, розкриття та запобігання злочинам. Співробітники *FSS* беруть участь у слідчих діях, оперативно-розшукових заходах, виконують експертизи й дослідження для регіональних поліцейських підрозділів Англії, а також Королівської прокуратури, митної та акцизної служб, інших правоохоронних органів. Служба надає послуги приватним компаніям як усередині країни, так і закордоном. Для виконання специфічних видів експертиз (наприклад, криміналістичного дослідження документів) передбачено залучення фахівців приватних криміналістичних лабораторій. У Великій Британії для проведення експертизи або дослідження експерта зазвичай запрошує одна зі сторін процесу (обвинувачення чи захист). Велика Британія пішла шляхом скасування монополії на здійснення криміналістичних експертиз державними судово-експертними організаціями [3].

У Франції експертно-криміналістичну службу підпорядковано Міністерству оборони у складі збройних поліцейських формувань. Таких формувань є два: Національна поліція та Національна жандармерія (із Експертно-криміналістичним інститутом, що співпрацює з поліцейськими, слідчими, прокурорами та суддями). У країні суд самостійно призначає одночасно

для обох сторін двох незалежних експертів, зареєстрованих у спеціальному державному реєстрі. Окрім того, у Франції дослідження та експертизи в певних сферах діяльності можуть проводити поліцейські.

У Литві діє інституційна судово-експертна система, оскільки більшість судових експертиз проводять чотири державні судово-експертні установи. Судово-експертну діяльність у країні здійснюють правоохоронні органи для скорочення часу та сил на збирання доказів.

У Латвії на законодавчому рівні функціонує реєстр методик судових експертиз і реєстр судових експертів. Працюють як державні, так і приватні судові експерти, хоча приватні експерти не мають права проводити більшість криміналістичних, судово-медичних та судово-психіатричних експертиз.

У Нідерландах експертно-криміналістична служба є складовою Міністерства юстиції. Більшість досліджень та експертиз проводять за зверненням поліції.

У Німеччині діє принцип вираження недовіри до роботи експерта, який брав безпосередню участь у процесі розслідування відповідного злочину, за яким цей експерт проводив експертне дослідження. Лише експерт, який належить до служби, відокремленої від підрозділів розслідування, може проводити дослідження та експертизи. Судово-експертні підрозділи підпорядковуються правоохоронній системі та є складовою безпосередньо поліції. Окрім того, у Німеччині ін-

ститут приватної експертизи успішно функціонує й конкурує з державними експертними установами.

У Словаччині біомедичні дослідження здійснюють у судових лабораторіях, що перебувають у складі університетів. Поліцейські офіцери можуть бути судовими експертами.

У Португалії експертно-криміналістична служба є складовою Міністерства юстиції. Поліцейські офіцери можуть бути судовими експертами, якщо вони не виконують функції поліцейських [4].

Підбиваючи підсумки, можна констатувати, що перспективи розвитку судово-експертної діяльності в Україні пов'язані з адаптацією до сучасних технологічних викликів, підвищенням кваліфікації фахівців, активною міжнародною співпрацею та стандартизацією методик. Тільки комплексний підхід до виконання цих завдань сприятиме підвищенню ефективності й надійності судово-експертної діяльності в Україні.

Перелік джерел посилання

1. Сімакова-Єфремян Е. Судова експертиза в цифрову епоху: виклики та перспективи розвитку. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2024. Вип. 4 (37). С. 5—9. DOI: 10.32353/khrife.4.2024.01 (дата звернення: 25.03.2025).
2. PPSS Research Institute : web. URL: <https://library.pp-ss.pro> (дата звернення: 25.03.2025).
3. The Forensic Science Service (FSS) : web. URL: <https://www.fss.uk.gov> (дата звернення: 25.03.2025).
4. European Network of Forensic Science Institutes (ENFSI) : web. URL: <https://enfsi.eu> (дата звернення: 25.03.2025).